

Promotor: Prof. AJP dr hab. Paweł A. Leszczyński

Doktorant: mgr Aleksandra Błaszczak

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Urząd wojewody śląskiego w okresie międzywojennym w świetle przepisów prawa”

Słowa kluczowe: urząd wojewody śląskiego, województwo śląskie, II Rzeczpospolita, autonomia, okres międzywojenny

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa to studium poświęcone ukazaniu pozycji ustrojowej wojewody śląskiego w latach 1922-1939 oraz roli, jaką spełniał wojewoda śląski jako przedstawiciel administracji rządowej w terenie, w ramach istniejącej w województwie autonomii. Autorka dysertacji skupia się przede wszystkim na oświetleniu kwestii prawno-organizacyjnych oraz administracyjnych związanych z funkcjonowaniem urzędu wojewody śląskiego.

Zakres temporalny pracy obejmuje lata 1918-1939, gdyż – aby ukazać pełny obraz powyższego zagadnienia – musiano sięgnąć też do lat 1918-1921, omawiając m.in. genezę autonomii Śląska. Natomiast zakres terytorialny rozprawy obejmuje województwo śląskie w granicach II Rzeczpospolitej, w którego skład wchodziły ziemie dawnych zaborów: pruskiego i austriackiego, a mianowicie część Śląska Górnego oraz część Śląska Cieszyńskiego aż do października i listopada 1938 roku, gdy obszar autonomicznego organizmu powiększył się o Zaolzie oraz tereny we Frydeckim i w Czadeckim (ziemie te pozostały w granicach Polski do 1 września 1939 roku).

W niniejszej pracy przedmiotem badań jest tytułowe zagadnienie, a więc ukazanie pozycji ustrojowej wojewody śląskiego w okresie międzywojennym w świetle przepisów prawa. Natomiast ogólnym celem podjętych przez autorkę badań jest przeanalizowanie aktów prawnych, mających wpływ na funkcjonowanie urzędu wojewody śląskiego w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Z kolei, gdy chodzi o zdefiniowanie problemów badawczych – które są swoistym łącznikiem między celem badań a jego przedmiotem – to problemem zasadniczym prowadzonych badań jest wskazanie przemian, jakie zaszły w pozycji ustrojowej wojewody śląskiego w okresie międzywojennym.

W omawianej dysertacji autorka wyznaczyła sobie realizację następujących zadań badawczych:

- analizę czynników, które wpłynęły na rozwój i charakter prawny urzędu wojewody śląskiego;
- scharakteryzowanie uprzywilejowanej pozycji wojewody śląskiego;
- wskazanie trudności związanych z funkcjonowaniem urzędu wojewody w ramach autonomii śląskiej.

Niniejsza dysertacja składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia, a także trzech aneksów.

W rozdziale pierwszym – oprócz genezy urzędu wojewody w ujęciu historycznym – autorka charakteryzuje pozycję ustrojową wojewody w II Rzeczypospolitej w aspekcie regulacji prawnych aż do wybuchu drugiej wojny światowej. Po pierwsze omawia w nim m.in.: „Ustawę tymczasową z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji”; odpowiednie artykuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. – która dzięki zasadom w niej wyrażonym przyspieszyła proces unifikacji administracji terytorialnej; „Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej” oraz wybrane postanowienia Konstytucji kwietniowej z 1935 roku.

Rozdział drugi poświęcony jest przedstawieniu genezy autonomii Śląska i ma po części charakter historyczny. Oprócz tego bowiem, że autorka omawia w nim: postanowienia traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 r. odnoszące się do Górnego Śląska; artykuły statutu organicznego z 15 lipca 1920 r. oraz Górnos Śląskiej Konwencji Genewskiej z 15 maja 1922 r., to pokrótce przedstawia w nim również spór polsko-czeski o Śląsk Cieszyński, a także sytuację, jaka miała miejsce na Górnym Śląsku przed plebiscytem, przebieg samego plebiscytu z 20 marca 1921 r. oraz jego konsekwencje.

W rozdziale trzecim natomiast omawia ustrój administracji rządowej i samorządowej województwa śląskiego w latach 1922-1939.

W rozdziale czwartym autorka koncentruje się na charakterystyce zjawisk kształtujących pozycję wojewody śląskiego jako zwierzchnika administracji ogólnej. Przedstawia zagadnienia dotyczące zasady zespolenia oraz jej zakresu. Poza tym skupia się na

przybliżeniu funkcji wojewody jako przedstawiciela rządu w terenie. Autorka ukazuje w nim również relacje łączące urząd wojewody śląskiego z organami autonomicznymi województwa.

Rozdział piąty poświęcony jest zaprezentowaniu struktury Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w okresie międzywojennym oraz jego roli jako organu wykonawczego wojewody i Śląskiej Rady Wojewódzkiej. Autorka przedstawia w nim również sposób funkcjonowania Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego oraz omawia jego korpus urzędniczy.

Z kolei ostatni rozdział pracy to swoista charakterystyka wybranych tytułów prasowych, ukazujących się w województwie śląskim w okresie międzywojennym. Autorka dokonuje w nim przeglądu artykułów, które dotyczyły oceny działalności kolejnych wojewodów w okresie pełnienia przez nich tej zaszczytnej funkcji. Rozdział szósty ma charakter ilustracyjny, gdyż prezentuje jak ówczesne stosunki polityczne i administracyjne, panujące w województwie śląskim, były oceniane przez rodzime środki masowego przekazu.

W zakończeniu natomiast zawarte zostały wnioski dotyczące uprzywilejowanej pozycji urzędu wojewody śląskiego, a także wskazano na główne trudności, wynikające z jego funkcjonowania w ramach autonomii śląskiej.

W pracy znajdują się również trzy aneksy. Pierwszy z nich zawiera biogramy wojewodów śląskich okresu międzywojennego. Drugi to aneks ikonograficzny. Z kolei w trzecim są zamieszczone: wyciągi najważniejszych postanowień dotyczących samorządu terytorialnego w odniesieniu do województwa śląskiego, zaczerpnięte z konstytucji z 1921 r. i 1935 r., a także pełne teksty aktów prawnych dotyczących powstania i zniesienia autonomii województwa śląskiego, czyli tekst „Ustawy Konstytucyjnej z dnia 15 lipca 1920 r. zawierającej statut organiczny Województwa Śląskiego” oraz „Ustawy Konstytucyjnej z dnia 6 maja 1945 r. o zniesieniu statutu organicznego województwa śląskiego”.

Reasumując, autorka rozprawy podejmuje próbę rekonstrukcji faktycznej pozycji ustrojowej urzędu wojewody śląskiego oraz ukazuje, jak zmieniała się pozycja ustrojowa wojewody śląskiego w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Poza tym wskazuje czynniki i zjawiska, które miały znaczący wpływ na intensywność wykorzystania tego urzędu do realizacji linii politycznej państwa polskiego na tak ważkim terenie, jakim był Górny Śląsk. Dlatego dysertacja ta jest prawnohistorycznym, syntetyczno-analitycznym opracowaniem interesującego nas zagadnienia.